

СЕКЦІЯ 4 ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 347.2:336.71

ЩОДО ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТУ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НЕСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

Возняковська К.А., к. ю. н., доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін
Чернівецький юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»

Статтю присвячено правовому режиму неплатоспроможності банківської установи, що дозволяє цілісно сприйняти особливий правовий стан, у якому перебуває банк у період після віднесення його до категорії неплатоспроможного. Визначено основні елементи цього правового режиму. Визначено роль Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у правовому режимі. Зроблено висновок про необхідність усунення недоліків законодавства України, які заважають відновлювати платоспроможність банків.

Ключові слова: неплатоспроможність банків, правовий режим, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, відновлення платоспроможності.

Стаття посвячена правовому режиму неплатежеспособности банковского учреждения, позволяющему целостно воспринять особое правовое состояние, в котором находится банк в период после отнесения его к категории неплатежеспособного. Определены основные элементы этого правового режима. Определена роль Фонда гарантирования вкладов физических лиц в правовом режиме. Сделан вывод о необходимости устранения недостатков законодательства Украины, которые мешают восстанавливать платежеспособность банков.

Ключевые слова: неплатежеспособность банков, правовой режим, Фонд гарантирования вкладов физических лиц, восстановление платежеспособности.

Voznyakovska K.A. ON THE CONCEPT AND CONTENT OF THE LEGAL REGIME OF A BANK'S INSOLVENCY

The article is devoted to the legal regime of insolvency of a banking institution, which allows form holistic perception of the special legal status in which the bank is located in the period after it is classified as insolvent. The basic elements of this legal regime are defined. The role of the Deposit Guarantee Fund in the legal regime has been determined. It is concluded the need to eliminate the shortcomings of Ukrainian legislation, which impede to restore solvency of banks.

Key words: insolvency of banks, legal regime, Deposit Guarantee Fund, restoration of solvency.

Правова категорія неспроможності банківської установи має декілька вимірів, один із яких передбачає з'ясування всього комплексу правових умов, у яких існує стан неспроможної банківської установи – від віднесення банку до категорії неплатоспроможного до припинення відповідного стану. У цьому разі можна говорити про правовий режим неплатоспроможності банківської установи.

Ступінь розробленості проблеми. В економічній та юридичній літературі, присвяченій питанням неплатоспроможності банківської установи, яка охоплюється працями таких вчених, як Н. Версаль, О. Еркес, Ю. Жежерун, В. Гаркавенко, Ю. Шаповал, О. Лобач, А. Олійник, І. Воловник та інших, питання правового режиму неплатоспроможності банків не ставилося. Це певною мірою унеможливує цілісне сприйняття інституту неспроможності банківської установи у контексті теоретичних конструкцій.

Метою цієї роботи є визначення особливостей умов неплатоспроможності банків-

ської установи, що становлять основу відповідного правового режиму.

Вклад основного матеріалу. У теоретичній літературі поняття «правовий режим» охарактеризував С.С. Алексєєв як порядок регулювання, що знаходить своє вираження у комплексі правових засобів, які характеризують особливе з'єднання взаємодіючих між собою дозволів, заборон, а також позитивних зобов'язань, що створюють особливу спрямованість регулювання [1, с. 185].

У вітчизняній господарсько-правовій літературі найбільш продуктивно поняття правового режиму визначила В.В. Чайковська, яка розуміє його як специфічний стан врегулювання суспільних відносин щодо матеріального чи нематеріального об'єкта, процесу, діяльності або іншого об'єкта впливу, що зумовлений особливим поєднанням способів правового регулювання у змісті норм права, формах їх вираження та реалізації, характеризується особливим набором прав та обов'язків суб'єктів права щодо вказаних об'єктів,

положень щодо обігосдатності цих об'єктів, відповідальністю за правопорушення, пов'язаних із їх використанням/здійсненням та інших складників правового впливу [2, с. 92]. Цінність такого визначення полягає у можливості відрізнити поняття правового режиму від поняття спеціального правового режиму, наприклад, О.П. Подцерковний виділив «організаційно-суб'єктну ознаку регулювання, яка передбачає введення особливого режиму для суб'єктів певної організаційно-правової форми або господарювання» [3, с. 591].

Не маючи на меті докладно з'ясувати поняття правового режиму, доцільно пристосувати вищенаведені висновки до досліджуваних відносин. Відповідно, під правовим режимом неспроможності необхідно розуміти специфічний стан врегулювання суспільних відносин за участю банківської установи, віднесеної до категорії неплатоспроможної, який характеризується особливим поєднанням способів правового регулювання у змісті норм банківського законодавства та законодавства про систему гарантування вкладів фізичних осіб, формах їх вираження та реалізації, особливим набором прав та обов'язків кредиторів та органів, уповноважених адмініструвати неплатоспроможний банк, їх правовому стані у веденні банківських операцій та відновленні платоспроможності, відповідальністю учасників процедури неплатоспроможності банку та іншими складниками правового впливу на відповідні відносини.

Простою мовою правовий режим неплатоспроможності банку визначає особливий правовий стан, у якому діє банк у період після віднесення його до категорії неплатоспроможних.

Зокрема, згідно з ч. 2 та 3 ст. 76 Закону «Про банки та банківську діяльність» НБУ не пізніше дня, наступного за днем прийняття рішення про віднесення банку до категорії неплатоспроможних, повідомляє про це рішення Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (далі – ФГВФО) для вжиття ним заходів, передбачених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». НБУ не здійснює банківський нагляд за банком, у якому запроваджено тимчасову адміністрацію або здійснюється ліквідація, крім отримання звітності в установленому НБУ порядку. Отже, загальними умовами неплатоспроможності виступає спеціальний режим діяльності банку відповідно до заходів ФГВФО та обмеженого банківського нагляду з боку НБУ у формі публічної звітності. Відповідні заходи ФГВФО зведені до організації діяльності тимчасової адміністрації в банку, а також виконання плану врегулювання. Будь-які інші умови неплатоспроможної роботи банку не передбачені законом до стадії його ліквідації, якщо протягом виконання плану врегулювання не вдалося залучити інвестора та прийнято рішення НБУ про відкликання банківської ліцензії і ліквідацію банку.

У цьому разі правовий режим неплатоспроможності має значення правового поля, в якому існує банківська установа від моменту прийняття рішення НБУ про віднесення бан-

ку до категорії неплатоспроможного і до моменту, коли втрачається можливість відновлення платоспроможності банку, в результаті чого починається стадія ліквідації банківської установи з моменту призначення уповноваженого ліквідатора банку і до внесення запису в державний реєстр про ліквідацію банківської установи згідно із законами України «Про банки та банківську діяльність» та «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб».

Тому ліквідаційні процедури можна вважати безпосередніми правовими наслідками неплатоспроможності, яка не була відновлена протягом дії тимчасової адміністрації банку.

Зв'язок між стадією неплатоспроможності, коли тимчасова адміністрація банку здійснює управлінські заходи щодо банку, а ФГВФО розробляє та виконує план врегулювання, з одного боку, та стадією ліквідації банку, коли призначається ліквідатор та здійснюються ліквідаційні заходи, з іншого, є надзвичайно тісний не лише у правовому, але й у економічному значенні. У правовому значенні цей зв'язок передбачає продовження в ліквідаційних процедурах тих заходів щодо розрахунків із кредиторами та витребування майна, яке належить банку-боржнику, що були розпочаті під час дії тимчасової адміністрації банку. В економічному значенні такий зв'язок зумовлює ефективність ліквідаційних заходів саме за умови ефективної діяльності тимчасової адміністрації, вжиття запобіжних заходів для попередження вилучення майна банку, визнання недійсними правочинів банку, що призвели до його неспроможності.

Повертаючись до умов, у яких працює неплатоспроможний банк, необхідно звернути увагу на зміну правового статусу як банківської установи, так і особливостей діяльності його органів управління.

Зокрема, згідно з ч. 1 ст. 36, п. 1 ч. 2 ст. 46 Закону № 4452-VI після введення тимчасової адміністрації всі повноваження виконавчого органу (правління) банку зупиняються, а в разі ліквідації – припиняються.

На цій підставі Верховний Суд України зробив висновок, що «банк як юридична особа в особі її органів правління позбавлений будь-якої можливості на звернення до суду із позовом про оскарження рішення НБУ, зокрема про віднесення банку до категорії неплатоспроможних, з метою захисту порушених прав банку (та/або його акціонерів)» [4]. Правовим результатом такого стану виступає виникнення права акціонерів банківської установи звертатися до суду із позовами про визнання протиправними дій НБУ чи ФГВФО у разі визнання банків проблемними, віднесення до категорії неплатоспроможних, виведення банку з ринку, відкликання банківської ліцензії та його ліквідації.

Зокрема, у наведеному рішенні Верховний Суд зазначив, що у разі застосування до учасника банківських правовідносин – банку чи осіб, які охоплюються наглядовою діяльністю НБУ, одного із заходів впливу, передбачених ст. 73 Закону № 2121-III, то відповідно до положень ст. 79 цього Закону такий учасник з урахуванням виду застосованого заходу впливу і свого правового статусу може оскар-

жити рішення, дії НБУ чи його посадових осіб до суду. Якщо на підставі законодавства виникнуть передумови, за яких особи, названі в ст. 79 Закону № 2121-III, не матимуть повноважень (не зможуть) реалізувати своє право на оскарження або існуватиме конфлікт між органом, який перебрав на себе повноваження банку без права оскарження рішень НБУ про застосування заходів впливу, і банком чи іншою особою з кола тих, хто формально має право, але реально не має повноважень оскаржити рішення, дії чи бездіяльність НБУ, таке право надається фізичній чи юридичній особі, яка заявить і обґрунтує, що від рішення НБУ потерпіла, найбільше зазнала негативного впливу на свої майнові та інші права. «У сенсі сказаного можна дійти висновку, що це право надається акціонеру банку у виняткових випадках: за умови, коли в такого акціонера акумулюється великий (значний, істотний) пакет акцій, що надає йому основоположний, вирішальний ступінь впливу на діяльність банку та/або, коли він є одноосібним власником всіх чи більшості акцій; за іншими подібних критеріїв, за яких акціонер максимально наближається і/або може бути притягнений до особи, права якої прямо і безпосередньо були порушені діями чи рішенням НБУ. Звідси – така особа не може бути обмежена в реалізації права на захист свого порушеного суб'єктивного права в судовому порядку» [4].

Погоджуючись у цілому із загальним спрямуванням відповідної інтерпретації, все ж не можна звернути увагу на те, що виведення вищою судовою інстанцією категорії «вирішального впливу на діяльність банку» як підстави для визначення повноважень особи на захист майнових прав та інтересів, порушених неправомірними рішеннями НБУ та ФГВФО, містить внутрішні протиріччя та не повною мірою узгоджується із іншими правовими категоріями. Зокрема, йдеться про категорію законного інтересу, який не залежить від того, чи є «вплив вирішальним». Як видається, у цьому разі Верховний Суд створив нову норму, яка не передбачена чинним законодавством. У цьому контексті варто звернути увагу на інше рішення Верховного Суду, яким встановлено, що «акції, якими володіє акціонер, є його майном, і позбавлення акціонера можливості отримувати прибуток від таких акцій є порушенням його прав» [5]. Така позиція ґрунтується серед іншого й на правових підходах ЄСПЛ, висловлених у справі *Camberrow MM5 AD against Bulgaria* [6].

Банківський бізнес не має бути структурований до рівня обов'язкової наявності акціонера, «що має вирішальний вплив» на діяльність банку. Принаймні така вимога законодавства відсутня. Навпаки, в ст. 79 Закону «Про банки та банківську діяльність» закріплено положення про те, що банк або інші особи, які охоплюються наглядовою діяльністю НБУ, мають право оскаржити в суді в установленому законодавством порядку рішення, дії або бездіяльність НБУ чи його посадових осіб. Також згідно з ч. 2 ст. 72 вказаного Закону до осіб, які можуть бути об'єктом перевірки НБУ, належать власники істотної часті у бан-

ку та учасники банківських груп. Своєю чергою істотною участю вважається істотне або опосередковане, самостійно або спільно з іншими особами володіння 10 і більше відсотками статутного капіталу або права голосу придбаних акцій (паїв) юридичної особи або незалежна від формального володіння можливість вирішального впливу на керівництво чи діяльність юридичної особи. Тобто йдеться не про одного власника, а про групу осіб, що можуть спільно володіти 10 і більше відсотками статутного капіталу.

Сама постановка питання, що незаконне, неправове рішення державного органу не може бути оскаржене, виходячи із обсягу майна, яким володіє особа, лише тому, що законодавець чи орган правозастосування створили чи інтерпретували відповідне положення закону, видається цинічною та суспільно шкідливою. Такий підхід суперечить правовому порядку як такому, адже сам по собі залишає місце неправовому акту у правовій системі. Як видається, це не лише не узгоджується зі спрямуванням держави в структурі правової держави згідно зі ст. 1 Конституції України, але й суперечить конституційному принципу верховенства права, залишає місце свавілля державних органів та робить права інвесторів, зокрема міноритарних акціонерів, беззахисними, утворює дискримінацію за майновою ознакою всупереч здоровому глузду.

Задля усунення несправедливості у цьому питанні важливо, якщо не надати можливість будь-якому акціонеру оскаржувати рішення НБУ про віднесення банку до категорії неплатоспроможного, то точно передбачити право міноритарних акціонерів, які у сукупності, а не лише у власності однієї особи, володіють 10 і більше акціями, якщо ними подано груповий позов до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та НБУ з питань оскарження неправомірного рішення про віднесення банку до категорії неплатоспроможного. У цьому разі груповий, колективний інтерес має набути значення саме джерела економіко-правової влади, що демонструє зацікавленість у відновленні прав банку, віднесеного до категорії неплатоспроможного.

Правовий режим діяльності неплатоспроможного банку цілком охоплюється управлінськими функціями ФГВФО, що ставить питання, по-перше, про зацікавленість відповідних посадових осіб у відновленні платоспроможності банку, яке природно притаманне лише акціонерам та кредиторам банку, а по-друге, про розведення компетенції ФГВФО щодо управління конкретним банком від загальної його компетенції щодо управління всіма неплатоспроможними банками.

При цьому сама процедура неплатоспроможності банку містить внутрішні дублювання та не повною мірою узгоджені етапи й елементи.

Зокрема, процедура неплатоспроможності повністю збігається із процедурою введення тимчасової адміністрації, що призначається ФГВФО, а також, по суті, передбачає процедури виведення неплатоспроможного банку з ринку. Про це свідчить уже сама назва статті 34 Закону України «Про систему гарантування

вкладів фізичних осіб» «Запровадження тимчасової адміністрації», але за змістом ч. 1: «Фонд розпочинає процедуру виведення неплатоспроможного банку з ринку...». Водночас відповідно до ч. 1 ст. 39 вказаного Закону «протягом 30 днів з дня початку тимчасової адміністрації виконавча дирекція Фонду затверджує план врегулювання з обов'язковим дотриманням принципу найменших витрат для Фонду».

План врегулювання згідно зі ст. 39 Закону складається із заходів щодо виведення неплатоспроможного банку з ринку в один із таких способів:

1) ліквідація банку з відшкодуванням з боку Фонду коштів за вкладами фізичних осіб у порядку, встановленому цим Законом;

2) ліквідація банку з відчуженням у процесі ліквідації всіх або частини його активів і зобов'язань на користь приймаючого банку;

3) відчуження всіх або частини активів і зобов'язань неплатоспроможного банку на користь приймаючого банку з відкликанням банківської ліцензії неплатоспроможного банку та подальшою його ліквідацією;

4) створення та продаж інвестору перехідного банку з передачею йому активів і зобов'язань неплатоспроможного банку і подальшою ліквідацією неплатоспроможного банку;

5) продаж неплатоспроможного банку інвестору.

Як видно з наведених положень, план врегулювання може по своєму змісту жодного врегулювання не мати, якщо під врегулюванням розуміти – як це робить Академічний словник української мови – «робити певний порядок у чому-небудь, налагоджувати щось» [7, с. 475]. Навряд чи ліквідація банку із відшкодуванням з боку Фонду коштів за вкладми фізичних осіб може вважатися урегулюванням, адже залишає незадоволеними величезну групу кредиторів, крім фізичних осіб, і лише в межах відшкодування 200 тис. грн. Точніше було б це назвати планом ліквідації чи планом виведення банку з ринку. В останньому разі було б зрозуміло, чому на стадії виведення банку з ринку існує відповідний план. До того ж саме формулювання плану врегулювання містить неузгодженість із категорією неплатоспроможності, коли, наприклад, у ст. 42 Закону застосовано термін «план врегулювання неплатоспроможного банку». Разом із тим, врегулювати можна лише неплатоспроможність, а не сам банк. Отже, загальна термінологія, яка визначає зміст правового режиму банківської неплатоспроможності, потребує істотного доопрацювання.

Якщо порівнювати процедуру неплатоспроможності банку та процедуру банкрутства звичайного суб'єкта господарювання, то можна помітити не лише суто адміністративний характер першого, але й його змістовну бідність, позаяк відсутня стадія примирення та стадія відновлення платоспроможності (санації) як такі, із чим не можна принципово погодитися. Процедура банкрутства банків не може входити у гостру суперечність із загальними процедурами банкрутства. Справді, мо-

жуть діяти спеціальні органи, що контролюють неплатоспроможність банків, можуть існувати особливості кожної із стадій неспроможності, але не може порушуватися загальною логікою неспроможності й фінансового оздоровлення банків. Адже це завжди утворюватиме розрив між економічними та юридичними відносинами у цій сфері, дезорієнтуватиме інвесторів та кредиторів банків.

Правовий режим неплатоспроможного банку передбачає особливі права та обов'язки ФГВФО, зокрема не пов'язаних із управлінням банком. Наприклад, Фонд зобов'язаний у 60-денний строк з дня початку процедури ліквідації банку надіслати повідомлення всім клієнтам, які користуються послугами відповідального зберігання, про необхідність вилучити свої цінності протягом одного місяця з дня повідомлення.

Правовий режим неплатоспроможності варто вважати вичерпаним із моменту прийняття рішення НБУ про ліквідацію банку. При чому системний аналіз ст. 77 Закону «Про банки та банківську діяльність» та ст. 44 Закону «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» дозволяє зробити висновок, що ліквідація банку з підстав неплатоспроможності може бути ухвалена НБУ лише за пропозицією ФГВФО на відміну від інших підстав примусової ліквідації банківських установ, де можлива ініціатива самого НБУ чи власників банку. Таким чином, НБУ значною мірою має лише опосередкований вплив на ситуацію із неплатоспроможним банком, маючи ресурси та організаційно-кадрові інструменти для усунення проблем неплатоспроможності.

Можна звернути увагу, що правовий режим неплатоспроможності виключає припинення стану неплатоспроможності та продовження діяльності банку у зв'язку з усуненням підстав неплатоспроможності у спосіб, що не передбачає залучення інвесторів, а лише власними силами банківської установи та його акціонерами. Приклад з Bank of Ireland, коли був проданий суміжний бізнес та проведена реструктуризація [8], по суті, неможливо було б здійснити за законодавством України. Такий стан негнучкого відображення потреб економіки не можна підтримати.

Одним із основних елементів правового режиму неплатоспроможності банку, що має безпосередній вплив на третіх осіб та поширюється згодом на стадію ліквідації банку, варто вважати механізми визнання нікчемними правочинів, вчинених банком за один рік до віднесення банку до категорії неплатоспроможного, а також тих, що, наприклад, не обліковувалися за балансовими та/або позабалансовими рахунками банку на момент набуття права власності на акції банку державою, а також стягнення збитків, спричинених їх укладенням (ч. 3-5 ст. 38, ч. 6 ст. 41-1 Закону).

Правовий режим неплатоспроможного банку охоплює особливість правового режиму майна та діяльності банківської установи під час дії тимчасової адміністрації. Йдеться про обмеження, встановлені законом на використання майна та управлінням діяльністю банку із моменту оголошення банку

неплатоспроможним. Аналогічно у судовій практиці знайшло відображення поняття правового режиму майна банкрута у звичайних господарських відносинах. Зокрема, у постанові Вищого господарського суду України від 15.05.2007 у справі № Б-39/124-06 вмотивовано, що «у разі порушення справи про банкрутство для всіх учасників провадження вводиться особливий правовий режим – розпорядження майном та мораторій, який зупиняє виконання боржником грошових зобов'язань <...>, припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань. <...> Вказаний правовий режим значно обмежує діяльність боржника та проведення розрахунків з його кредиторами» [9]. Так само у постанові Вищого господарського суду України від 18.04.2013 у справі № 5023/5527/12 зазначено, що «з моменту визнання боржника банкрутом стосовно майна банкрута діє визначений вище правовий режим (щодо розпорядження, реалізації, скасування обтяжень тощо), встановлений саме нормами цього закону» [10].

У цьому разі варто розмежовувати загальні та спеціальні обмеження, встановлені законом стосовно неплатоспроможного банку. Загальні обмеження використання майна банку та здійснення ним банківської діяльності стосуються всього періоду дії тимчасової адміністрації та не залежать від обраного плану врегулювання. Такі обмеження серед іншого передбачають: не здійснюється задоволення вимог вкладників та інших кредиторів банку; зупиняється примусове стягнення майна (зокрема, коштів) банку, накладення арешту та звернення стягнення на майно (зокрема, кошти) банку (виконавче провадження щодо банку зупиняється, зокрема знімаються арешти, накладені на майно (зокрема, на кошти) банку, а також скасовуються інші заходи примусового забезпечення виконання рішення щодо банку); не нараховуються неустойка, податкові санкції, індекс інфляції за весь час прострочення виконання грошових зобов'язань банку тощо; не застосовується зарахування зустрічних вимог, припинення зобов'язань за домовленістю сторін, поєднанням боржника і кредитора в одній особі; не нараховуються відсотки за зобов'язаннями банку перед вкладниками та кредиторами тощо (ч. 5 ст. 36 Закону «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»). Фактично йдеться про мораторій на примусове стягнення майна та санкцій на користь кредиторів банку, за винятком операцій, визначених в ч. 6 ст. 36 вказаного Закону.

Спеціальний порядок використання майна та здійснення діяльності банком під час виведення його з ринку (дії тимчасової адміністрації) виникає у тому разі, коли реалізується той чи інший план врегулювання, кожний із яких передбачає спеціальний порядок продажу активів банку чи іншого способу врегулювання. Цей спеціальний порядок потребує окремого дослідження.

Правовий режим неплатоспроможності банку характеризується спеціальним законодавчим регулюванням діяльності банку. Разом із тим, не можна погодитися із формулюванням ч. 8 ст. 36 Закону про те, що «дія Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» на банки не поширюється. Як видається, такий припис є недостатньо точним та може погіршувати становище банку в економічній системі країни. Йдеться про те, що банк може виступати кредитором та дебітором інших господарюючих суб'єктів. У цьому разі банки можуть ставати учасниками процедур банкрутства щодо таких суб'єктів, а тому виключати повною мірою поширення на банки загального закону про банкрутство не можна.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що поняття правового режиму неплатоспроможності банку дозволяє цілісно сприйняти особливий правовий стан, у якому перебуває банк у період після віднесення його до категорії неплатоспроможних. Нині цей стан значною мірою ґрунтується на суперечливих конструкціях, що не дозволяють належно відновити життєздатність (платоспроможність) банківської установи, а тому мають бути впроваджені дієві вдосконалення відповідних правових норм з метою виведення правового режиму неплатоспроможного банку на рівень сприяння розвитку економічної системи та захисту інтересів інвесторів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеев С.С. Общие дозволения и общие запреты в советском праве. М.: Юрид. лит., 1989. 288 с.
2. Чайковська В.В. Про поняття «правовий режим» (на прикладі правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності). Вісник Одеського національного університету. Серія: «Правознавство». 2014. Т. 19, Вип. 2. С. 87–94
3. Господарське право: підручник / О.П. Подцерковний, О.О. Квасницька, А.В. Смітюх та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. 2-ге вид., доп. і перероб. Х.: Одиссей, 2011. 640 с.
4. Постанова колегії суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України від 24 жовтня 2017 р. у справі №805/4956/15-а. URL: <http://kdka.org.ua/2017/12/05/власник-менше-10-акцій-банку-не-має-прав/>
5. Постанова ВСУ від 27 червня 2017 року у справі № 21-3739а16. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/2a973bca49c8fcfb2258164002d613a/\\$FILE/21-3739%D0%B016.doc](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/2a973bca49c8fcfb2258164002d613a/$FILE/21-3739%D0%B016.doc)
6. Camberrow MM5 AD against Bulgaria. The European Court of Human Rights (First Section), sitting on 1 April. 2004. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-23856&filename=001-23856.pdf&TID=thkbhnilzk>
7. Словник української мови: в 11 т. Київ: Наукова думка, 1970–1980 / П.С. Лисенко, Є.М. Радченко, Л.М. Стоян, В.Д. Цвях, Г.Т. Яценко. Том 10, 1979. URL: <http://sum.in.ua/>
8. Еркес О. Європейський досвід реструктуризації та відновлення платоспроможності проблемних банків. URL: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/drn/084.htm
9. Постанова Вищого господарського суду України від 15.05.2007 у справі № Б-39/124-06. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/vb124600-07>
10. Постанова Вищого господарського суду України від 18.04.2013 у справі № 5023/5527/12. URL: http://vgsu.arbitr.gov.ua/docs/28_4068137.html